

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tato publikace je financována Evropským sociálním fondem
a státním rozpočtem ČR.

Michaela Veselá
Kateřina Pospíšilová

SPOLUPRÁCE ŠKOLY

S POLICIÍ A ORGÁNY SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ PŘI ŘEŠENÍ ŠKOLNÍ ŠIKANY

I. ÚVOD

Ve škole proběhla šikana, kterou škola vyšetřila a zadokumentovala. Současně v průběhu dotazování a zjišťování, co přesně se stalo, jakou to nabylo podobu a jak dlouho to trvalo, došla k závěru, že některé jednání, které bylo součástí šikany, vykazuje buď znaky trestného činu nebo přestupku nebo by jím mohlo být, kdyby byl ten, kdo se takového jednání dopustil, trestně odpovědný. V takovém případě bude škola spolupracovat s dalšími institucemi, z nichž vůči některým má navíc oznamovací povinnost.

Jedná se o **orgány sociálně-právní ochrany dětí** (dále jen OSPOD) a **orgány Policie ČR.**

Sociálně-právní ochrana dětí

Sociálně-právní ochrana dětí je odvětvím veřejného práva. Jejím posláním je ochrana dětí před nepříznivými nebo nebezpečnými vlivy a tato ochrana je stvrzena řadou zákonů a mezinárodních dokumentů. Představuje soubor různých opatření a nástrojů, které je nutné používat včas, vhodně a účelně a které vždy sledují zájem a blaho dítěte. Poskytování sociálně-právní ochrany je zajištěno **orgány k tomu zákonem určenými (OSPOD)**, které se při své činnosti v řadě případů vměšují do soukromého a rodinného života. To vše dělají pouze v zákonem dovolených případech. Vůdčím principem jejich činnosti je princip preventivního působení na

rodinu působením veřejné moci, a to v případech, kdy jsou vztahy uvnitř rodiny významně zasaženy. Orgány s obecnou působností v této oblasti jsou **soudy a orgány určené zákonem o sociálně-právní ochraně dětí** (zákon č. 359/1999 Sb. ve znění pozdějších předpisů) a jsou to: Ministerstvo práce a sociálních věcí, krajské a obecní úřady, Úřad pro mezinárodně-právní ochranu dětí. Sociálně-právní ochranu dětí zabezpečují také kraje a obce v samostatné působnosti, komise pro sociálně-právní ochranu, poradní sbory a fyzické a právnické osoby k tomu pověřené.

S kým se škola při řešení šikany může setkat

Je možné se setkat prakticky se všemi institucemi a osobami výše vyjmenovanými. S některými z nich při prevenci šikany, s jinými při jejím vyšetřování a s dalšími při jejím řešení a léčení. Každý má svou zákonem vymezenou roli (§ 10 zákona o sociálně-právní ochraně dětí).

Orgány, vůči kterým škola plní hlášenou povinnost, a které se zabývá přímým výkonem sociálně-právní ochrany dětí, jsou **sociální odbory obcí s rozšířenou působností**. Tyto orgány mají určitou moc ve věci něco udělat a nejsou odkázány pouze na souhlas či nesouhlas s přijetím nějakého typu služby. Svou činnost totiž opírají také o možnost udělit sankce za něco, co někdo povinný neudělal, anebo udělal a neměl. Sociální odbory obcí s rozšířenou působností – obecní úřady obcí s rozšířenou působností z pověření zákona sledují působení nepříznivých vlivů a činí potřebná opatření. Znamená to, že jsou pověřeny přímým výkonem sociálně-právní ochrany a při jejím prosazování **mají záko-**

nem danou moc užit některá opatření, která nemůže použít nikdo jiný. Místní příslušnost se zpravidla řídí podle místa trvalého pobytu dítěte (§ 61 odstavec 1 zákona o sociálně-právní ochraně dětí). Vůči nim mají také školské právnické osoby hlášenou povinnost.

Školy se ve věci školního násilí setkávají převážně s **kurátory a kurátorkami pro mládež**, ti se zabývají dětmi s opakovanými výchovnými problémy a těmi, kteří se dopustili protiprávního jednání. Kurátorky a kurátoři rovněž podávají soudu podněty na uložení výchovných opatření, spolupracují s policií, soudy, státními zástupci, probační a mediační službou, účastní se soudního líčení, sledují děti s nařízenou ústavní nebo uloženou ochrannou výchovou apod.

Dojde-li v souvislosti se šikanou k jednání, které by mohlo naplňovat znaky přestupku nebo trestného činu, obrací se škola na Policii ČR. **Policie ČR** je ozbrojeným bezpečnostním sborem, jehož roli, působnost a kompetence upravuje

zákon č. 273/2008 Sb., o Policii ČR. Dle tohoto zákona je úkolem policie mj. chránit bezpečnost osob a plnit úkoly podle trestního řádu. Trestný čin nebo přestupek související se šikanou bude s největší pravděpodobností prošetřovat buď obvodní oddělení policie – v Praze místní oddělení policie (základní a nejnižší policejní útvar), tedy uniformovaní policisté; nebo neuniformovaná složka – služba kriminální policie a vyšetřování, tedy kriminalisté – specialisté na mládež, kteří spadají pod územní odbor policie – v Praze obvodní ředitelství policie – v Plzni, Brně a Ostravě městské ředitelství policie

(druhý nejnižší útvar). Územní odbory/městská ředitelství odpovídají původním okresům, nad nimi jsou krajská ředitelství policie (regionálně odpovídají samosprávným krajům). Praha je rozdělena na čtyři obvodní ředitelství označená I – IV, která spadají pod krajské ředitelství Praha. Celá policie je pak řízena policejním prezídiem a podléhá ministerstvu vnitra. Veškeré další informace vč. kontaktů na příslušné policejní útvary lze najít na www.policie.cz.

Trestní oznámení je možné podat také na **státním zastupitelství**, které je jedním z orgánů

činných v trestním řízení a které je (stejně jako policie) povinné toto oznámení přijmout (§ 158, odstavec 2 trestního řádu). Na státní zastupitelství je možné se obracet také v průběhu trestního řízení **pokud máte pochybnosti o tom, že policie pracuje správně**; státní zastupitelství má povinnost takový podnět prošetřit (§ 157a trestního řádu), v průběhu trestního řízení totiž činnost policie dozoruje. Postavení a působnost státního zastupitelství upravuje zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství.

Doporučujeme odlišovat Policii ČR od obecních (městských) policií.

Obecní policie je orgánem obce, do jehož kompetence nepatří šetření trestné činnosti.

Roli obecních policií upravuje zákon č. 553/1991 Sb., o obecní policii.

II. OZNAMOVACÍ POVINNOSTI ŠKOL A ŠKOLSKÝCH ZAŘÍZENÍ

Při prevenci a řešení šikanování mohou školy spolupracovat s dalšími institucemi a osobami, ale vůči některým mají v určitých okamžicích hlásnou povinnost. Znamená to, že o jednání, které při vyučování a s ním přímo souvisejících činnostech nebo při poskytování školských služeb došlo, mají povinnost za určitých okolností někoho dalšího informovat. Došlo buď k nějakému protiprávnímu jednání, anebo k jednání, které bylo významně nebezpečné pro děti (ať už bylo dítě obětí takového jednání, nebo jeho iniciátorem, anebo obětí i iniciátorem zároveň).

Přestupek: je zaviněné jednání, které porušuje nebo ohrožuje zájem společnosti a je výslovně uvedeno v zákoně o přestupcích (zákon

č. 200/1990 Sb., ve znění pozdějších předpisů) nebo jiném zákoně. Za přestupek není odpovědný, kdo v době jeho spáchání nedovršil patnáctý rok svého věku.

Trestný čin: je protiprávní čin, který trestní zákoník (zákon č. 40/2009 Sb., ve znění zákona č. 306/2009 Sb.) označuje za trestný a který vykazuje znaky v tomto zákoně uvedené. Trestní odpovědnost pachatele a z ní vyplývající trestně právní důsledky lze uplatnit jen v případech společensky škodlivých, kde nepostačuje odpovědnost podle jiného právního předpisu (například občanský zákoník apod.) Kdo v době spáchání činu nedovršil patnáctý rok svého věku, není trestně odpovědný.

Odpovědnost dětí za protiprávní činy: za činy, které jsou v trestním zákoníku uvedené, jsou děti odpovědné za určitých podmínek. Kromě toho, že musí jít o čin trestním zákoníkem jasně vymezený, se posuzuje také rozumová a volní vyspělost dětí, tj. jestli v době spáchání činu byly schopné rozpoznat jeho důsledky apod. V těchto případech se postup a ukládaná opatření řídí zákonem o soudnictví ve věcech mládeže (zákon č. 218/2003 Sb., ve znění pozdějších předpisů) a opatření v něm vyjmenovaná lze užít jak proti dětem v postavení mladistvého (15–18 let), tak vůči dětem mladším 15 let.

Povinnost překazit a oznámit trestné činy uvedené v trestním zákoníku

Trestní zákoník zakládá v určitých případech povinnost některým činům zabránit a jiné zmíněným orgánům ohlásit. Smyslem ustanovení o trestnosti nepřekazení trestného činu je zabránit spáchání některých závažných činů a tím chránit společnost před jejich důsledky. Jedná se tedy i o následky činů, které nebyly překaženy, přestože mohly být. Smysl povinnosti oznámit je tedy zřejmý.

Povinnost překazit páčání nebo spáchání trestného činu (§ 367 trestního zákoníku): kdo se dozví, že jiný připravuje nebo páchá trestné činy v tomto ustanovení vyjmenované, má povinnost spáchání nebo dokončení takového činu překazit. Jestliže to neudělá a nebránilo mu v tom okolnosti v tomto ustanovení vyjmenované, sám spáchal trestný čin nepřekazení trestného činu a vystavuje se tím trestnímu postihu. **Překazit trestný čin lze i jeho včas-**

ným oznámením státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu. V případě šikany by se mohlo jednat například o následující trestné činy: vraždy (§ 140), zabití (§ 141), těžkého ublížení na zdraví (§ 145), mučení a jiného nelidského a krutého zacházení (§ 149), zbavení osobní svobody (§ 170), loupeže (§ 173), brání rukojmí (§ 174), vydírání podle § 175 odst. 3 a 4, znásilnění (§ 185), pohlavního zneužití (§ 187), krádeže podle § 205 odstavec 5.

Povinnost oznámit trestný čin (§ 368 trestního zákoníku): kdo se dozví, že jiný spáchal trestné činy v tomto ustanovení vyjmenované, je povinen to bez odkladu oznámit státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu. Jestliže to neudělá a nebránilo mu v tom okolnosti v tomto ustanovení vyjmenované, sám spáchal trestný čin neoznámení trestného činu a vystavuje se tím trestnímu postihu. V případě šikany by se mohl jednat například o následující trestné činy: vraždy (§ 140), těžkého ublížení na zdraví (§ 145), mučení a jiného nelidského a krutého zacházení (§ 149), zbavení osobní svobody (§ 170).

Kdy oznámení provést: bez zbytečného odkladu, tedy jakmile se o něm dozvíte.

V uvedených případech má každý povinnost vyjmenované jednání buď přezkázat, anebo o něm informovat státního zástupce nebo policejní orgán. **V ostatních případech povinnost ze zákona sice nevznikla, ale to neznamená, že oznamovat nemůžete.** Pouze nemusíte, a nevystavujete se tedy sankci za to, že jste to neudělali.

Školské právnické osoby jako poskytovatelé veřejné služby by měly u každého protiprávního jednání spáchaného v jejich jurisdikci, které naplňuje znaky trestného činu, tyto skutečnosti oznamovat, a to zejména proto, že příjemci jejich služeb jsou děti, které ve většině případů nemohou svá práva účinně vymáhat a jsou proto odkázány na pomoc druhých.

Poznámka: V případě, že se jedná o problematiku šikanování, je potřeba být obezřetný v podávání trestního oznámení. Je nutné si ověřit veškeré informace, nic nezanedbat, ale ani nic neuspěchat. (Trestní oznámení se dá podat i později, ovšem zpět se už vzít nedá. Může být křivě obviněna oběť, pokud se jedná o komplot spolužáků vůči oběti.)

Povinnost oznamovat některé skutečnosti zákonným zástupcům dětí

Dojde-li k šikaně v průběhu vyučování, s tím souvisejících činností anebo při poskytování školských služeb, má škola povinnost tuto skutečnost oznámit zákonnému zástupci žáka nebo žákyně, a to jak v případě, kdy ti to byli obětí, tak i v případě, kdy šikanu iniciovali. Tato povinnost vyplývá ze školského zákona (§ 21, odst. 2 zákona č. 561/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů). To, že dítě někoho šikanovalo, nebo bylo

šikanováno, lze vždy chápat jako významnou skutečnost, která v průběhu vzdělávání dítěte nastala. Současně má zákonný zástupce právo na poradenskou pomoc školy v této oblasti (stejně ustanovení jako předchozí).

Poznámka: Informace rodičům agresorů a oběti se podávají až po celkovém vyšetření, tj. uzavření celého případu, a to v rámci výchovných komisí.

Povinnost oznamovat některé skutečnosti orgánu sociálně-právní ochrany dětí

Povinnost ohlašovat obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností některé skutečnosti vyplývá ze zákona o sociálně-právní ochraně dětí. Takovou povinnost zakládá ustanovení §10, odst. 4. Školy jsou povinny oznámit všechny takové skutečnosti, které nasvědčují tomu, že **dítě je v ohrožení buď proto, že ho ohrožuje někdo jiný, anebo proto, že se ohrožuje svým chováním samo.** V jakém přesně ohrožení by to mělo být a jak by ohrožení mělo vypadat určuje § 6 tohoto zákona.

V případě šikany by se jednalo o všechny případy, které jste oznamovali policejnímu orgánu nebo státnímu zástupci, a dále pak případy, které jste výše uvedeným neoznámili, protože nebyl zákonný důvod, ale přesto se stalo něco závažného. Děti ohrožují občanské soužití, opakovaně nebo soustavně páchají přestupky nebo

spáchaly čin, který lze považovat za trestný bez ohledu na to, kolik je dětem let. **Při oznámení v těchto případech zvažujte průběh skutku, co se přesně stalo, a věkem dětí se vůbec nezabývejte. Někdo někoho dlouhodobě trápil, bil nebo brutálně zbil, ponižoval ho, vydíral apod.** Celé jednání muselo být buď závažné i v jednotlivém projevu, anebo muselo trvat delší dobu a mít takovou podobu, která byla nebezpečná. Je tedy potřeba rozlišit, a to lze pouze na základě zkušeností, praxe a dlouhodobější spolupráce s uvedenými úředníky, které jednání už je třeba hlásit a které ještě ne.

Kdy oznámení provést: bez zbytečného odkladu, tzn. bezprostředně po tom, co tyto skutečnosti nastanou, nebo jste usoudili, že nabýly takové intenzity, že čas již nastal.

Sankce

V případě, že zákonnou povinnost nesplníte, hrozí vám sankce. V případě neoznámení nebo nepřekážení trestného činu můžete očekávat **trestní postih včetně trestu odnětí svobody až na tři léta**, a to pro každou fyzickou osobu, která povinnost nesplnila.

V případě neoznámení povinných skutečností

orgánům sociálně-právní ochrany mohou být uloženy **vysoke pokuty do výše 50 tisíc pro školskou právnickou osobu** (§ 59k, zákona o sociálně-právní ochraně dětí) **a 50 tisíc pro toho, kdo ji zastupuje navenek** (§ 59e), tedy jedná jejím jménem, což je zpravidla ředitel nebo ředitelka. V tomto případě se jedná o insti-

tucionální oznamovací povinnost, takže jediná postižitelná fyzická osoba je právě ta, která školu zastupuje navenek. V případě, kdy nedošlo k vnitřnímu oznámení, tedy se informace k řediteli nebo ředitelce vůbec nedostala, bude vnitřní porušení předpisů řešeno pracovně-právně uvnitř školy.

Oznámení, předání věci, dokumentace

Oznámení jednání, které nastalo ve škole, ať už jím plníte oznamovací povinnost, nebo oznamujete, protože se ve vaší jurisdikci odehrálo protiprávní nebo nebezpečné jednání, může v zásadě probíhat ve dvou rovinách. Jednak v průběhu zjišťování stavu věci a jednak poté, co škola vlastní vyšetřování ukončila. V obou dvou případech platí některé společné zásady:

Oznámení věci není předání věci: Tím, že věc oznamujete další instituci nebo ji žádáte o spolupráci, to pro školu nekončí. Nedá se to nikdy chápat tak, že celou záležitost někomu předáte, a budete čekat, co on udělá. **V tomto smyslu by vám ani policie, ani OSPOD neměla žádné pokyny vydávat.** Je to proto, že se většinou jedná o dlouhodobější záležitost. V průběhu celé šikany se tedy odehrála řada jednotlivých incidentů, útoků apod., z nichž jen některé budou vykazovat znaky takového jednání, které by bylo postižitelné nebo řešitelné těmito institucemi. Navíc bude Policie ČR vzhledem k věku dětí, zejména na základní škole, pochopitelně většinu incidentů odkládat. **Odložení věci neznamená, že se nic nestalo!** Znamená to, že policie nevyšetřila nic, co by bylo možno klasifikovat jako trestný nebo jinak trestný čin.

Proto škola **vyšetřování šikany nikomu nepřenechává**, ale pouze oznamuje skutečnosti, které oznámit má a musí, a sama se zabývá porušením vlastní normy, tedy školního řádu. Za porušení této normy také vynese příslušná výchovná opatření, případně provede klasifikaci chování. I v případě, že bude žákovi uděleno výchovné opatření ve škole a následně se věc bude projednávat před soudem pro mládež, který mu udělí nějaké opatření, **nebude se jednat o dvojí potrestání za stejnou věc**, a proto se na to škola nemůže vymlouvat a na cosi čekat. Státní orgány se vyjadřují k tomu, jestli byl porušen zákon do té míry, že došlo k jednání popsanému v trestním zákoníku. Sociálně-právní ochrana sleduje celkový kontext toho, co se stalo. Zabývá se daným jevem, pokud nabytí takové intenzity nebo trval tak dlouho, že je to pro dítě nebezpečné natolik, že je třeba posílit péči rodiny o zájem této instituce. A škola se stará o to, jestli byl porušen školní řád. Společný postup je samozřejmě výhodný, nicméně není obvyklý.

Dobrá dokumentace

Pro vlastní školní šetření i pro oznámení věci je nutné vést přesnou dokumentaci, ze které

bude vyplývat, co přesně se stalo a co se škole podařilo zjistit. Pro šetření, které budou další instituce provádět, je tento základ nezbytný. Mnoho případů, kdy si školy stěžují na to, že jim další instituce „nepomohly“, lze připsat na vrub tomu, že zadokumentování šikany bylo nedostatečné a nepoužitelné. Dokumentace bude v zásadě obsahovat odpovědi na otázky: KDO je iniciátorem, svědkem, obětí; CO přesně se stalo; KDY se to stalo a KDE přesně. Důležité je rovněž PROČ se to stalo a JAK, tedy jaký měla šikana přesný průběh. To, že se něco domníváte nebo to skoro víte, neznamená, že to můžete dokázat. Z dokumentace by proto mělo být zřejmé, co je podloženo nějakým důkazem (svědectvím, věcným důkazem – př. něco bylo rozbito) a co jen vyplynulo z věci nebo říká pouze oběť, ale není jinak doloženo.

Zájem o věc

Předáním se věci nezbavujete ani tehdy, jestliže jste již vlastní opatření vynesli. Zajímajte se aktivně u institucí, kam jste věc oznámili, v jakém stadiu je šetření, co bylo ve věci podniknuto apod. Iniciujte interdisciplinární přístupy, projednávání věci metodou case management apod

III. OZNÁMENÍ POLICII ČR a OSPOD

Před učiněním samotného oznámení je nutné **poradit se v týmu**, který šikanu na škole šetří. Oznámení by nemělo být výsledkem okamžitého hnutí mysli jednotlivce. V každém případě musí být ve věci zainteresováno vedení školy. O učiněném oznámení není nutné informovat rodiče (zákonné zástupce) účastníků, nicméně v případě rodičů oběti je to na místě. **Na vaše rozhodnutí věc oznámit nemůže mít ovšem případné negativní stanovisko rodičů vliv.** A to ani rodičů oběti ani oběti samé.

KOMU?

Škola činí oznámení vždy, když došlo k jednání popisovanému v trestním zákoníku a když bylo jeho obětí dítě, které samo za sebe dost dobře není schopné nic nikam hlásit. Čím je dítě mladší, tím je odkázanější na okolí, které některé úkony musí udělat za ně. V zákoně o přestupcích listovat netřeba, každé jednání, které se vám jeví, že je popisované v trestním zákoníku, má obvykle i svou mírnější podobu právě v tomto zákoně. Výjimkou by mohly být přestupky proti občanskému soužití. Jestliže si nejste jistí nebezpečností nebo závažností toho, co se stalo, a s oznámením státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu váháte, oznamte věc OSPOD. Zde vaše pochybnosti buď rozptýlí a sdělí vám, že věc je skutečně na oznámení výše zmíněným, anebo ji budou šetřit sami.

KAM?

V případě policejního orgánu na kterékoliv oddělení Policie ČR (viz Úvod a kapitola JAK?). V případě OSPOD na obecní úřad obce s rozšířenou působností, kde dítě trvale bydlí. Jestliže má trvalé bydliště úplně jinde, než ve skutečnosti bydlí a chodí do školy, oznamte tam, kde ve skutečnosti bydlí. Úředníci si věc předají mezi sebou.

KDY?

V průběhu šikany může dojít k nejrůznějšímu jednání, které by mohlo naplňovat znaky přestupku nebo trestného činu. Pro školu není důležité, takové jednání přesně rozpoznat a kvalifikovat. Důležité je umět rozpoznat nebezpečné znaky a umět je pojmenovat. V případě, že jednání bylo závažné, oznamujte tehdy, když jste se o něm dozvěděli. Jestliže bylo méně závažné a vy jste váhali, jestli se vůbec jedná o něco, co je třeba oznamovat, oznamujte po skončení vlastního školního šetření. Neoznamujte ale nikomu každou událost, se kterou si nevíte rady, zejména ne ve stadiu, kdy o ní sami nevíte vůbec nic a jen se chcete zbavit nepříjemného břemene. Jestliže věc již oznámil např. zákonný zástupce oběti, neznamená to, že tak nemáte učinit i vy.

CO?

Násilí – součástí šikany bylo nějaké fyzické násilí. Podstatné je, zda byla oběť bita nebo zbita jednorázově, opakovaně, jaké byly následky bití, zda bylo násilí samoučelné („...byla to dobrá zábava, provokoval, čuměl, říkal si o to...“) nebo mělo sloužit k tomu, aby jeho prostřednictvím útočníci získali od oběti peníze, nějakou věc nebo jiný prospěch (viz loupež). Jestliže výsledkem násilí je hospitalizace ve zdravotnickém zařízení nebo zranění, které si vyžádalo lékařské ošetření, případně v důsledku zranění zůstalo dítě v domácím ošetřování, pak bude namísto oznámit věc policejnímu orgánu.

Možné skutkové podstaty trestných činů: např. ublížení na zdraví podle § 145, § 146, § 146 a trestního zákoníku.

Loupež – násilí mělo sloužit k tomu, aby jeho prostřednictvím útočníci získali od oběti peníze, nějakou věc nebo jiný prospěch („...dej nám peníze, mobil...nebo tě zbijeme, zabijeme...“), případně útok s tímto cílem proběhl. V obou případech se jedná o loupežné jednání.

Možná skutková podstata trestného činu: loupeže podle § 173 trestního zákoníku.

Vydírání nebo utiskování – součástí šikany bylo nějaké psychické násilí spojené s vydíráním („...uděláš to, doneseš to...nebo na tebe řekne, že...uděláme...“), přičemž není nutné, aby došlo přímo k tomu, co bylo předmětem zájmu pachatele, tedy nemuselo ke slibovanému násilí nebo jinému úkonu vůbec dojít. Současně není nutné, aby pachatel vydíral oběť osobně, může vydírat i prostřednictvím jiné osoby. Také může jít o případy, kdy někdo zneužije tísně toho druhého, jeho strachu, podřízeného postavení například, že žák věkově starší využívá výrazně mladší apod. k obdobným cílům.

Možná skutková podstata trestného činu: vydírání podle § 175 nebo útisku podle §177 trestního zákoníku.

Vyhrožování a pronásledování – součástí šikany bylo vyhrožování násilím, zabitím, přičemž cílem bylo právě ono násilí nebo zabití. Nejde

o cíl uskutečněný, ale zamýšlený a sdělovaný tak, že tomu bylo možné věřit („...zabijeme tě jako vaši kočku...zbývá ti ještě deset dní, než chčípneš...“). Nebo mohlo jít o dlouhodobé, zlovolné, úmyslné a opakované obtěžování a pronásledování buď neustálým přímým fyzickým sledováním nebo psaním mailů, telefonováním

nebo zasláním zpráv, zastavováním na ulici, slovním napadáním apod.

Možné skutkové podstaty trestných činů: např. nebezpečné vyhrožování podle § 353 nebo nebezpečné pronásledování podle § 354 trestního zákoníku.

Dále se může jednat o nejrůznější ničení osobních věcí (oblečením počínaje a drahými věcmi konče), násilí s mravnostním podtextem (znásilnění), rasově motivované útoky, pomlouvání, krádeže, omezování osobní svobody (zavíráním na delší dobu nebo za účelem spáchání jiného skutku) apod.

► *Jestliže oznámení, které máte dokumentací podloženo, učiníte, a policejní orgán ho shledá nedostatečným, nebude se jednat o žádné vaše pochybení! Tedy není třeba se obávat toho, že by se z vaší strany jednalo o pomluvu, poškozování cizí věci apod.*

KDO?

Za školu v zásadě oznamuje ředitelka nebo ředitel, případně osoba, kterou pověří. V případech, kdy „brání pověst školy“ tím, že se snaží podobné jednání udržet v tajnosti, není nijak dotčena oznamovací povinnost jednotlivců vyplývající ze zákona. Jedná-li se tedy o trestné činy vyjmenované v ustanovení § 368 trestního zákona, má povinnost oznámit je **každá**

fyzická osoba, tedy i **každá učitelka a učitel**. V případě činů vyjmenovaných v ustanovení § 367 trestního zákona má pak každá fyzická osoba povinnost tyto činy přerušit. V případě povinnosti ohlásit některé skutečnosti OSPOD se jedná o povinnost právnických osob a těch, kdo za ně jednají. Fyzická osoba, tedy každá učitelka a každý učitel, může v těchto případech

využít svého oprávnění a postupovat podle ustanovení § 7 zákona o sociálně-právní ochraně dětí a může OSPOD věc ohlásit jako fyzická osoba. V takových případech se na vás jako na zdroj informací vztahuje ochrana mlčenlivosti a údaje o vás vede OSPOD ve zvláštní složce, do které může nahlížet pouze soud nebo státní zastupitelství.

JAK?

OSPOD

Na OSPOD doporučujeme posílat oznámení **písemně** (doporučeně, případně předat osobně a kopii si nechat potvrdit v podatelně) se všemi **formálními náležitostmi** (hlavička, číslo jednací, podpis, razítko školy), **strukturované** tak, jak doporučujeme strukturovat dokumentaci (viz Dobrá dokumentace).

Policie ČR

Oznámení o tom, že by spáchán trestný čin, můžete oznámit policii:

1. Písemně – oznámení sepíšete a policii doručíte (poštou, osobně).

2. Ústně – buď přímo na obvodním oddělení, případně úřadovně kriminální policie, nebo policisty zavoláte do školy (druhou možností volíte v případě, kdy policie bude vést šetření ve škole).

Každá z variant má své výhody:

Ad 1) Výhodou písemného oznámení je to, že máte potvrzení o podání trestního oznámení (pokud posíláte poštou tak, doporučujeme, můžete donést i osobně na podatelnu policejní úřadovny a nechat si potvrdit kopii.) Písemné oznámení by mělo mít veškeré **formální náležitosti** (viz oznámení na OSPOD). Podrobně a srozumitelně popište, **jak** k činu (činům) došlo, **kdo** byl pachatelem, **kdy** a **kde** se skutek/ky staly, **co** přesně se stalo a jaké to má následky a co bylo motivem jednání. **Pokud chcete být informováni o tom, co v daném případě policie učinila**, máte právo dozvědět se to ve lhůtě jednoho měsíce, ale **musíte o to v oznámení výslovně požádat** (§ 158, odstavec 2 trestního řádu).

Ad 2) U ústního oznámení máte možnost vést s policistou rozhovor, ve kterém může být celý problém popsán maximálně vyčerpávajícím způsobem díky návodným otázkám policisty. Trvejte vždy na **přesné formulaci** toho, co sdělujete. Podívejte se také na to, jak je dokument nadepsán. Mělo by jít o **Protokol o trestním oznámení**.

Policista vám může navrhnout sepsání Protokolu o podání vysvětlení, což je samostatný zápis popisující danou situaci, na jehož základě ale není zahajováno trestní řízení. Pokud si tedy přejete, aby policie věc šetřila, trvejte na sepsání Protokolu o trestním oznámení.

Pokud to policie odmítne a trvá na sepsání protokolu o podání vysvětlení, obraťte se na státní zastupitelství (viz výše). Pečlivě si také dokument přečtěte, jestli je v něm napsáno to, co jste ohlašovali. **Vždy žádejte kopii protokolu**, a pokud chcete **být informováni o tom, co v daném případě policie učinila**, nezapomeňte **v protokolu tuto možnost zaškrtnout**.

Pokud se stane, že se Vás policista při oznámení trestného činu bude snažit odradit od podání oznámení, nepřijme oznámení nebo bude vůči vám jako oznamovateli vystupovat neochotně, **nenechte se odradit**. Podle trestního řádu **má Policie ČR povinnost přijmout oznámení** o skutečnostech, které nasvědčují tomu, že byl spáchán trestný čin (§ 158, odstavec 2 trestního řádu), **a je povinna toto oznámení prošetřit** (§ 158, odstavec 1 trestního řádu). Pokud policie dopředu ví, že případ z důvodu nízkého věku pachatelů tzv. odloží, neznamená to, že by se neměla oznámením zabývat, případ šetřit a připra-

vit tak potřebné podklady pro státní zastupitelství a případně i soud (pokud bude probíhat).

Pokud nebudete s ústním oznámením úspěšní, **podejte oznámení písemně** (viz výše). V takovém případě máte zaručeno, že se policie bude vašim oznámením zabývat. Vašemu dopisu bude přiděleno číslo jednací a bude s ním nakládáno jako s úředním podáním.

V případě odmítnutí policií je podle zákona možné obrátit se a **podat oznámení na státní zastupitelství** (§ 158, odstavec 2 trestního řádu). Současně doporučujeme tento důvod státnímu zastupitelství uvést („policie mě odmítla, proto se obracím na vás“).

Oznámení můžete podat kdekoliv. Přijmout oznámení musí kterýkoliv útvar policie, který je k tomu určen (zpravidla obvodní, resp. místní oddělení, příp. kriminální služba).

► **DŮKLADNĚ SI PŘEČTĚTE SEPSANÉ OZNÁMENÍ.** Ještě jednou zdůrazňujeme: *mělo by jít o Protokol o trestním oznámení, nikoliv o Protokol o podání vysvětlení; je potřeba, abyste zaškrtnli, zda chcete být vyrozuměni o tom, co policie v daném případě učinila (viz výše). Pozorně si přečtěte zápis a pokud nebudete čemukoliv rozumět, požádejte policistu o vysvětlení.*

IV. POSTUP PŘI ODVOLÁNÍ, ANEB JAK A KDE SI STĚŽOVAT

OSPOD

Jestliže se po vašem oznámení neděje nic, anebo se neděje dlouho nic, případně výsledkem působení OSPOD není nic pozorovatelného, je třeba vyvolat buď přímé jednání mezi školou a OSPOD, anebo na nečinnost upozornit vedoucího nebo vedoucí sociálního odboru příslušné

obce s rozšířenou působností. Jestliže stále máte dojem nečinnosti, obraťte se na tajemníka příslušného obecního úřadu nebo na metodika kurátorů při krajském úřadu. Jeho jméno a kontakt najdete na příslušných webových stránkách každého kraje.

Policie ČR

Když nejste spokojeni s **přístupem policie při přijímání oznámení**, můžete využít následující možnosti:

- ▶ **Stěžovat si u přímého nadřízeného policistů, kteří s vámi jednali.**
- ▶ **Stěžovat si u kontrolního orgánu příslušného územního odboru policie.**
- ▶ **Obraťit se na státní zastupitelství.**

Vždy si předtím zjistěte služební číslo a případně i jméno policisty/ů, na které si chcete stěžovat.

Doporučujeme zkusit nejprve variantu první. Pokud si chcete stěžovat na uniformovanou policii (policisty z obvodního/místního oddělení), pak se obraťte na vedoucího tohoto oddělení. Pokud půjde o stížnost na kriminalisty z územního odboru, pak kontaktujte velitele služby kriminální policie a vyšetřování.

V případě, že s první variantou z jakéhokoliv důvodu neuspějete (policijního manažera se vám nepodaří kontaktovat, vaši stížnost neuzná apod., pak doporučujeme kombinovat variantu druhou a třetí, případně zvolit pouze třetí možnost. Druhá možnost znamená to, že sepišete svou stížnost a zašlete na oddělení vnitřní kontroly příslušného územního odboru (v Praze obvodního ředitelství). Pokud nebudete souhlasit ani s jejich rozhodnutím, máte možnost se odvolat na odbor vnitřní kontroly příslušného krajského ředitelství a následně, pokud to bude nutné, na odbor kontroly a stížností policejního prezidia. Současně se obraťte na státní zastupitelství, kterému zašlete trestní oznámení společně s oznámením o tom, že policie Vás od jeho podání zrazovala.

Pokud máte pochybnosti ohledně postupu **policie během trestního řízení**, obraťte se na státní zastupitelství. To má povinnost váš podnět prošetřit (§ 157a trestního řádu).

Použitá literatura a užité normy:

- ▶ Zákon o sociálně-právní ochraně dětí; zákon č. 359/1999 Sb., ve znění pozdějších předpisů
- ▶ Trestní zákoník; zákon č. 40/2009 Sb., ve znění zákona č. 306/2009 Sb.
- ▶ Školský zákon; zákon č. 561/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů
- ▶ Jelínek, J. a kol.: Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. Leges, Praha, 2009. ISBN 978-80-87212-22-6
- ▶ Novotná, V.; Burdová, E.: Zákon o sociálně-právní ochraně dětí, Komentář, LINDE nakladatelství s.r.o., Praha, 2007. ISBN 978-80-86131-72-6
- ▶ www.spolecnekbezpeci.cz

OBSAH

I. ÚVOD	3
Sociálně-právní ochrana dětí	3
S kým se škola při řešení šikany může setkat	3
II. OZNAMOVACÍ POVINNOSTI ŠKOL A ŠKOLSKÝCH ZAŘÍZENÍ	4
Povinnost přezkazit a oznámit trestné činy uvedené v trestním zákoníku	4
Povinnost oznamovat některé skutečnosti zákonným zástupcům dětí	5
Povinnost oznamovat některé skutečnosti orgánu sociálně-právní ochrany dětí	5
Sankce	6
Oznámení, předání věci, dokumentace	6
III. OZNÁMENÍ POLICII ČR a OSPOD	7
KOMU?	7
KAM?	7
KDY?	7
CO?	7
KDO?	8
JAK?	8
IV. POSTUP PŘI ODVOLÁNÍ	9
OSPOD	9
Policie ČR	9

SPOLUPRÁCE ŠKOLY S POLICIÍ A ORGÁNY SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ PŘI ŘEŠENÍ ŠKOLNÍ ŠIKANY

Michaela Veselá

Kateřina Pospíšilová

© Společně k bezpečí o.s.

Odborná spolupráce: Helena Adamusová

pro AISIS o. s. – projekt Minimalizace šikany

2012

Tato publikace je financována Evropským sociálním fondem
a státním rozpočtem ČR.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ